

Votre Programme Matmidim – Chiour BETH

Semaine du 26 février au 2 mars 2023

Souguia n° 85

ת"ס

Matmidim

Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Parachat Zakhor

Et la Mitsva d'effacer le nom d'Amalek (1)

La Torah dit « Zakhor ... », souviens-toi de ce que t'a fait Amalek, et « Timhé ... » efface le souvenir d'Amalek. Nous tenterons de comprendre la raison de ces Mitsvot à travers les commentaires. Particulièrement, il faudra définir si la Mitsva de Zakhor est liée directement à Timhé, et donc si la nécessité de se souvenir des méfaits d'Amalek a pour but de parvenir à accomplir la Mitsva d'effacer son nom (et par conséquent celui qui n'aurait pas la Mitsva de Timhé, serait aussi Patour de Zakhor) ou bien la Mitsva de Zakhor est une Mitsva indépendante de Timhé, comme nous pourrions le voir dans les Mefarchim. Nous finirons l'étude de cette semaine avec un texte de Moussar du Maharal sur le danger de l'effronterie et la qualité de la « Boucha » (honte), en lien avec le Midrash qui compare Amalek au chien.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁלֹא יֵאָרַע דְּבַר תִּקְלָה עַל יָדֵי, וְלֹא אֶכְשַׁל בְּדַבָּר הַלְקָה, וְיִשְׁמְחוּ בִּי חֲבֵרֵי, שְׁלֹא אֵמַר עַל טָמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל טְהוֹר טָמֵא, וְלֹא עַל מִתָּר אָסוּר וְלֹא עַל אָסוּר מִתָּר, וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדַבָּר הַלְקָה וְאֶשְׁמַח בָּהֶם. כִּי יִי יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי וְדַעַת וְתְבוּנָה. גַּל עֵינַי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

Tephila après le Limoud

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁשִׁמְתָּ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וְלֹא שִׁמְתָּ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שְׁאֲנִי מְשַׁכְּמִים וְהֵם מְשַׁכְּמִים. אֲנִי מְשַׁכְּמִים לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשַׁכְּמִים לְדַבְּרֵי בְטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר. אֲנִי רֵץ וְהֵם רָצִים. אֲנִי רֵץ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לְבָאָר שַׁחַת. שְׁנֵאָמַר וְאִתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדִם לְבָאָר שַׁחַת. אֲנִשִּׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ.

Programme du dimanche

L'étude aujourd'hui est dédiée à la réfoua chéléma de
Yoel ben Danielle Roubina et Delphine Rina bat Mazal

Les raisons de la Mitsva de Zakhor

דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק יז - ט

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עַמְלֶק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם: אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כְּלֵי-הַנְּחֹשָׁלִים אֲחֵרָיִךְ וְאֵתָה עֵינֶיךָ וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: וְהָיָה בְּהַנִּיחַ יְקִיָּק אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל-אֵיבֶיךָ מִסְבִּיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְקִיָּק אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת-זָכֹר עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח: פ

ואתה עיף ויגע - עיף בצמא, דכתיב (שמות יז ג) ויצמא שם העם למים, וכתוב אחריו ויבא עמלק: ויגע - בדרך: ולא ירא - עמלק אלהים, מלהרע לך:

(ט) תמחה את זכר עמלק - מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שם (שמואל א' טו ג). שלא ירא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה:

רש"י דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק יח

(יח) אשר קרך בדרך - לשון מקרה. דבר אחר לשון קרי וטומאה, שהיה מטמאן במשכב זכור. דבר אחר לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכם ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים: ויזנב בך - מכת זנב, חותך מילות וזורקי כלפי מעלה: כל הנחשלים אחריו - חסרי כח מחמת חטאם, ל שהיה הענן פולטן:

שמות פרשת בשלח פרק יז פסוק ח

וַיָּבֹא עַמְלֶק וַיִּלְחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרַפִּידִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה הוֹשַׁע בְּחַר-לָנוּ אֲנָשִׁים וַצֵּא הַלְּחֶם בְּעַמְלֶק מִחֵר אֲנֹכִי נִצֵּב עַל-רֹאשׁ הַגְּבָעָה וַיִּמְטֶה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי: וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהַלְחֶם בְּעַמְלֶק וַיִּמְשָׁה אֶהְרֹן וְחֹזֵר עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה: וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וַגְּבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וַגְּבַר עַמְלֶק: וַיְדִי מֹשֶׁה כַּבָּדִים וַיִּקְחוּ-אֶבֶן וַיִּשְׂימוּ תַחְתֵּיו וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ וְאֶהְרֹן וְחֹזֵר תִּמְכוּ בְיָדָיו מִזָּה אֶחָד וּמִזָּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אָמוּנָה עַד-בֹּא הַשָּׁמֶשׁ: וַיַּחֲלֹשׁ יְהוָה אֶת-עַמְלֶק וְאֶת-עַמּוֹ לְפִי-חֶרֶב: פ וַיֹּאמֶר יְקִיָּק אֶל-מֹשֶׁה כְּתֹב זֶאת זָכְרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׂים בְּאָזְנִי יְהוָה שְׂמִיחָה אֶמְחָה אֶת-זָכֹר עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם: וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְקִיָּקוּ נָסִי: וַיֹּאמֶר כִּי-יָדַע עַל-כֵּס יְהוָה מִלְחָמָה לְיְקִיָּק בְּעַמְלֶק מִדֶּרֶךְ: פ

רש"י שמות פרשת בשלח פרק יז פסוק ח

(ח) ויבא עמלק וגו' - סמך פרשה זו למקרא זה, לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים (פסוק ז) היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר, אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראית את אבא. אמר לו אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו:

(טז) כי יד על כס יה - ידו של הקדוש ברוך הוא הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית, ומהו כס, ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם, שנאמר (תהלים ט ז) האויב תמו חרבות לנצח, זהו עמלק שכתוב בו (עמוס א יא) ועברתו שמרה נצח, (תהלים שם) וערים נתשת אבד זכרם המה, מהו אומר אחריו (תהלים ט ח) וה' לעולם ישב, הרי השם שלם, (תהלים שם) כונן למשפט כסאו, הרי כסאו שלם:

בכור שור דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק יז

(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק: את העול שעשה עמלק, שהיה הולך אחרך ומזנב והורג: זכור שתכתבו בספר מה שעשה לך, כדכתיב "כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע", וכתוב התם: "כי מחה אמחה", ולכך אני רוצה שיכתוב סרוחוננו ויהיה לזכר, שלא יתמהו על מה מחיתיו.

רמב"ן דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק יז

(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק - כבר הזכרתי (לעיל כד ט) המדרש שדרשו בו בספרא (בחקותי פרשה א ג), יכול בלבך, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך. וכן בספרי (תצא קסו), זכור את אשר עשה לך עמלק, בפה. לא תשכח, בלב.

ולא ידעתי מה היא הזכירה הזו בפה, אם לאמר שנקרא פרשת עמלק בציבור, ונמצינו למדין מן התורה בשניה זכור (מגילה כט א), ויהיה סמך למקרא מגלה מן התורה:

והנכון בעיניי שהוא לומר שלא תשכח מה שעשה לנו עמלק עד שנמחה את שמו מתחת השמים, ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכך נצטוינו למחות את שמו. וכן במעשה מרים נצטוינו להודיעו לבנינו ולספר בו לדורות, ואף על פי שהיה ראוי גם להסתירו שלא לדבר בגנותן של צדיקים, אבל צוה הכתוב להודיעו ולגלותו כדי שתהא אזהרת לשון הרע שומה בפיהם, מפני שהוא חטא גדול וגורם רעות רבות ובני אדם נכשלים בו תמיד, כמו שאמרו (ב"ב קסא א) והכל באבק לשון הרע:

רא"ש דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק יז

(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. ומיד כשיצאו יש' מן הים נזדווג להם והזכיר לו משה שם המפורש ונבהל שנא' אז נבהלו אלופי אדום אלו עמלק ד"א בצאתכם ממצרים תני ר' לוי בשם ר' נתן בא מן הדרך כליסטיס שבא מהר שעיר ארבע מאות פרסה עד רפידיים. והזהיר הקדוש ברוך הוא להזכיר דבר זה משל למלך שהיה לו כרם והקיפו גדר והושיב שם כלב אמר המלך כל מי שיבוא לפרוץ הגדר ישכנו הכלב בא בנו של מלך ופרץ הגדר ונשכו הכלב, כל זמן שהיו מבקשים למלך חטא בנו וספרץ הגדר היה או' שנשכו הכלב כך כל זמן שהקב"ה מזכיר עונותיהם של ישראל מה שעשו ברפידיים שנא' היש ה' בקרבנו הוא מזכיר נשיכת הכלב זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך:

Les mots du jour à apprendre :

Souvenir	זְכוֹרֹן
Il l'a entouré	הִקְיִפוּ
Brise la barrière (transgresse les Derabanan)	פָּרַץ גְּדֵר

Programme du lundi

*L'étude aujourd'hui est dédiée à la réfoua chéléma de
Yoel ben Danielle Roubina et Delphine Rina bat Mazal*

משיבת נפש דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק יז (facultatif)

(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק וכו'. איתא בסמ"ק, וז"ל: לזכור מעשה עמלק דכתיב זכור את אשר עשה לך עמלק, וזהו בשבת שלפני פורים. עכ"ל סמ"ק. וז"ל: סמ"ג ותניא זכור בפה יכול בלב, כשהוא אומר אל תשכח, הרי שכחת הלב אמור, ומה אני מקיים זכור, בפה עכ"ל. ולזה תמהתי כל ימי כי לפי קבעו מזה שבת זכור לקיים מצוה זו, מה תקנו לזכור מעשה מרים שנאמר ג"כ זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים וכו'. אכן לשם אינו נאמר לא תשכח. לפי הברייתא אמנם מה תקנו לזה שנאמר זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר וטרחתי ליישב בדוחק. אמנם מצאתי בתורת כהנים פ' בחוקותי וז"ל: זכור את יום השבת לקדשו, יכול בלב, כשהוא אומר שמור את יום השבת, הרי שמירת הלב אמור, הא (ידעת שאינו אומר זכור את יום השבת אלא) שתהא שונה בפיו, וכן הוא אומר זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר, יכול בלבך כשהוא אומר אל תשכח, הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור, שתהא שונה בפיו, וכן הוא אומר זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים, יכול בלבך כשהוא אומר השמר בנגע הצרעת, הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור, שתהא שונה בפיו, וכן הוא אומר זכור את אשר עשה לך עמלק, יכול בלב, כשהוא אומר לא תשכח, הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיו, עכ"ל תורת כהנים. א"כ הדרא קשיא לדוכתא שלא קבעו זכירה למרים ולהקצפה כמו שקבעם לעמלק. גם הסמ"ג מנה במנין העשה והלאו זכירת עמלק ושלא לשכוח ואינו מונה אלו. ושאל אביך ויגדך.

הואיל ואתא לידן קשיא לי על הסמ"ג שמביא ברייתא יכול בלב ת"ל לא תשכח א"כ לפ"ז זכור ולא תשכח חדא עניינא הוא, אלא שהזכירה בפה ושכחה בלב. ובלאוויין סי' רכ"ו כותב על לא תשכח ומצוה זו אינו נוהגת (עד) אלא ימות מלך המשיח לאחר כיבוש הארץ שנאמר והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל איביך, ר"ל לא תשכח. הרי מדבריו שזכור בזמן הזה ולא תשכח לימות המשיח, והדברים תמוהין ואין בידי ליישב. ועוד תימא שהרי למדנו שחייב לספר ביציאת מצרים שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ולא נאמר שהזכירה הוא בלב אעפ"י שאין כתיב כאן לא תשכח.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ה

וכן מצות עשה לאבד זכר [א] עמלק, שנאמר תמחה את זכר עמלק, ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו, כדי לעורר איבתו, שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק, מפי השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו.

ספר החינוך פרשת כי תצא מצוה תרג

מצוה לזכור מה שעשה עמלק לישראל בצאתם ממצרים

(א) שנצטוו לזכור מה שעשה עמלק לישראל שהתחיל להתגרות בהם בצאתם ממצרים בטרם נשא גוי וממלכה ידו עליהם, וכענין שכתוב [במדבר כ"ד, כ'] ראשית גוים עמלק, ותרגומו, ריש קרביא דישאל הוה עמלק, שהכל היו יראים מהם בשמעם היד הגדולה אשר עשה להם ה' במצרים, והעמלקים ברוע לבבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו בהם, והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האומות, וכענין שמשלו בזה משל רבותינו זכרונם לברכה [תנחומא כאן] ליורה רותחת שאין כל בריה יכולה לירד לתוכה, ובא אחד וקפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה הקר אותה לאחרים. ועל זכירת ענינם זה נאמר [דברים כ"ה, י"ז], זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים.

משרשי המצוה, לתת אל לבנו שכל המיצר לישראל שנאוי לפני השם ברוך הוא, וכי לפי רעתו וערמת רוב נזקו תהיה מבלבב, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפוך, עד כאן בספרי, כדי שלא ישכח הדבר, פן תחלש איבתו ותחסר מהלבבות באורך הזמנים.

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שחייב זכירה זו היא בלב ובפה, וכן הוא בספרי, זכור את אשר עשה וגו', יכול בלבבך, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפוך, עד כאן בספרי, כדי שלא ישכח הדבר, פן תחלש איבתו ותחסר מהלבבות באורך הזמנים.

ואל הזכירה הזאת בלב ובפה לא ידענו בה זמן קבוע בשנה או ביום כמו שנצטוונו בזכירת יציאת מצרים בכל יום ובכל לילה, והטעם כי בזכירה היא עיקר הדת, וכמו שהרחבנו הדבור על זה בהרבה מקומות בספרי, אבל טעם זכירת מה שעשה עמלק אינו רק שלא תשכח שנאתו מלבנו, ודי לנו בזה לזכור הענין פעם אחת בשנה או שתי שנים ושלש. והנה בכל מקומות ישראל קוראים ספר התורה בשנה אחת או בשתיים או שלש לכל הפחות והנה הם יוצאים בכך מצוה זו. ואולי נאמר כי מנהגן של ישראל בפרשת זכור לקרותה בשבת מיוחד בכל שנה תורה היא ומפני מצוה זו היא שקבעו כן, והוא השבת שלפני פורים לעולם, ודין יהיה לקרותה ביום פורים לפי שהוא מענינו של יום כי המן הרשע היה מזרעו, אבל להודיע שקודם נס זה נצטוונו בזכירה זו קבעו הפרשה קודם לפורים, אבל סמכוה לפורים על דרך מה שיאמרו זכרונם לברכה במקומות סמכו ענין לו.

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים.

ועובר על זה ולא זכר בבלו וקרא בפיו מעולם מה שעשה עמלק לישראל ביטל עשה זה, וגם עבר על לאו הבא על זה שהוא לא תשכח, כמו שנכתוב בסוף הלאוין שבסדר זה [מצוה תר"ה] בעזרת השם.

מנחת חינוך פרשת כי תצא מצוה תרג אות א

[...] והרהמ"ח פוטר נשים ממצוה זו ונראה קצת דפוטר אותם מהלאו ג"כ ובר"מ אינו מבואר זה וצריך ראייה לפטור נשים ממ"ע שאין הזמ"ג ובפרט במקום לאו ג"כ ומ"ש כי להם לעשות המלחמה ולא לנשים באמת מלחמת מצוה הכל יוצאין אפי' כלה מחופתה כמבואר בש"ס ובר"מ פ"ז כאן **גם מי עמד בסוד ד' ית' אם הטעם מחמת הנקמה דאפשר גזה"כ שנזכור שנאתו מאיזה טעם** ואנחנו אין יודעים ואפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל ולא יהי' זכר להם מ"מ הזכירה יהי' תמיד מ"ע לזכור ולא לשכוח ע"כ צ"ע דפוטר נשים ממ"ע זו. ונראה דכל אישי ישראל חייבים כמו כל מ"ע שאין הזמ"ג כ"נ [...]

חפץ חיים - ספר המצוות הקצר מצוות עשה מצוה עו

מצות עשה לזכור מעשה שעשה לנו עמלק.

שנאמר (דברים כה, ז): "זכור את אשר עשה לך עמלק". והיינו לזכור בפה, מעשיו הרעים ואריבתו עלינו, כדי לעורר לבנו לשנוא אותו.

ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קפט

והמצוה הקפ"ט היא שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק מהקדימו להרע לנו ושנאמר זה בכל עת ועת ונעורר הנפשות במאמרים **להלחם בו** ונזרז העם לשנוא אותו עד שלא תשכח המצוה ולא תחלש שנאתו ותחסר מן הנפשות עם אורך הזמן. והוא אמרו יתעלה (שם) זכור את אשר עשה לך עמלק. ולשון סיפרי זכור את אשר עשה לך בפה לא תשכח בלב [על"ת נט]. כלומר אמור מאמרים בפוך שיחייבו בני אדם שלא תסור שנאתו מהלבבות. ולשון ספרא (ר"פ בחקתי) זכור את אשר עשה לך עמלק יכול בלבבך כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפוך. הלא תראה שמואל הנביא כשהתחיל לעשות המצוה הזאת איך עשה שהוא זכר תחלה מעשהו הרע ואחרי כן צוה להרגם והוא אמרו יתעלה (ש"א טו) פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים:

ספר יראים סימן תלה [דפוס ישן - רצט]

למחות זכר עמלק. כתוב בפ' כי תצא והיה בהניח ה"א לך מכל אויביך מסביב תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח ותניא בסנהדרין בפ' כהן גדול [כ' ב'] ר"י אומר ג' מצוות שנצטוו בכניסתן לארץ ישראל להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה איני יודע איזו תחילה כשהוא אומר כי יד על כס יה' הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה שאין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך. למדנו מכאן שמצוה למחות זכר עמלק על המלך מוטלת ולא על שאר ישראל וכה פירוש המקרא כי יד על כס יה' דהיינו מלכות אז תתקיים מלחמה לה' בעמלק

Les mots du jour à apprendre :

Toujours	תָּמִיד
Il a commencé	הִתְחִיל
Retire	תָּסֹר

Programme du mardi

*L'étude aujourd'hui est dédiée à la réfoua chéléma de
Yoel ben Danielle Roubina et Delphine Rina bat Mazal*

2. La Chita du Smag

Selon vous, le Smag peut-il comprendre que la Mitsva de Zakhor ne concerne que la période du Machiah' ? Quelle est la Kouchia posée par le Radbaz ? Le Pirouch Hamishnayot du Rambam répond-il à cette contradiction ?

ספר מצוות גדול

לאוין סימן רכה

כל מי שבא לידו אחד מן השבעה עממים, החתי והגרגשי וגומר, ולא הרגו עובר בלא תעשה, בעוד שישאל שוכנים בארץ ישראל שנאמר (דברים כ, טז) לא תחיה כל נשמה וכבר נמחה זכרם מתחת השמים (עי' רמב"ם מלכים פ"ה הל"ד):

לאוין סימן רכו

כשם שנמחה שבעת עממים כך נצטוו ישראל למחות את זכר עמלק שנאמר (דברים כה, יט) תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח, ובשתי מצוות אלו גם יש מצות עשה כאשר בארנו בספר מצות עשה (קטז ק"ז). מצוה זו אינה נוהגת אלא לימות מלך המשיח לאחר כיבוש הארץ שנאמר והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך [מסביב בארץ אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה] וגומר\ תמחה את זכר עמלק מתחת השמים [וגומר]:

עשין סימן קטז

[...] שתי מצוות עשה למחות את זרעו של עמלק ולהעמיד להם מלך. וכשם שמצות עשה למחות את זרעו של עמלק כך מצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו בדרך לעורר איבתו תמיד ועברתו שמרה נצח שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק ותניא במגילה פרק שני (יח, א) זכור בפה יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה (ע"פ רמב"ם מלכים פ"ה ה"ה):

הגהות מיימוניות הלכות מלכים פרק ה הלכה ה

[א] מצוה זו אינה נוהגת עד ימות המשיח לאחר כיבוש הארץ שנאמר והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויבך מסביב בארץ אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק לשון ס"ה ע"כ:

קרית ספר הלכות מלכים פרק ה

מצות רמא. למחות זרע עמלק וכדכתיב תמחה את זכר עמלק וכתוב קמיה והיה בהניח ה' אלהיך מכל אויבך וגו' תמחה דמשמע דאינה נוהגת אלא לימות המשיח לאחר כיבוש:

מצות רמב. לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר איבתו דכתיב זכור את אשר לך עמלק:

אזהרת שנח. שלא לשכח מעשיו הרעים כדכתיב לא תשכח ומפי השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב שאסור לשכח איבתו ושנאתו וכדנתיא במגילה פרק ב' כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה משמע דהווי ב' מצות עשה ולא תעשה [...]

רדב"ז הלכות מלכים פרק ה הלכה ה

[ה] וכן מ"ע לאבד זכר עמלק וכו'. גם זה מבואר בכתוב. וראיתי מי שכתב שאין מצוה זו נוהגת עד ימות המשיח ופרשת שמואל ושאלו היא תיובתיה ובסיפרי אמרו זכור שתהא שונה בפוך:

הקדמת הרמב"ם למשנה

[...] ויצוה צווים ויזהיר אזהרות שלא בעיני הדת, כגון שיאמר הלחמו על עיר פלונית או אומה פלונית עכשיו, כמו שצוה שמואל את שאול להלחם בעמלק אז [...]

Les mots du jour à apprendre :

De même	קָשָׁם
Héritage	נַחְלָה
Mise en garde	אֲזָהָרָה

Programme du mercredi

L'étude aujourd'hui est dédiée à la réfoua chéléma de

Yoel ben Danielle Roubina et Delphine Rina bat Mazal

מדרש תנחומא : "לץ תַּכָּה וּפְתִי יַעֲרַם (משלי יט, כה). לץ תכה, זה עמלק" [...] "ויבוא עמלק וגו', סמך פרשה זו למקרא זה, לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין. חייכם שהכלב בא ונושך אתכם" [...]

נתיבות עולם נתיב הבושה פרק א (מהר"ל)

בספר משלי (כ"א) העז איש רשע בפניו וישר יבין דרכו. שלמה המלך רצה לומר כי האדם שהוא עז הוא ניכר בפניו של אדם כמו שנקרא עזות פנים. ונקרא כך מפני שאין משיב פניו אחר משום אדם אף אם הוא גדול שבגדולים אין משיב פניו אחר והוא עומד ומעיז כנגדו, ולכן עיקר העזות הוא ניכר בפנים של אדם. וכבר התבאר כי הפנים של אדם מתיחס אל עצם צורת האדם לפי שבו נגלה וניכר לבריות מי הוא, וכאשר האדם הוא עז פנים וכל עז הוא יוצא מן הישר ומן הסדר בתוקף ובעזות, והוא מורה כי עצם צורתו מה שהוא יוצא מן הראוי ומן הסדר בתוקף ובעזות, ומפני כך נקרא רשע כי כל רשע יוצא מן הסדר בתוקפו ובזרוע רמה שלו וכמו שהתבאר בנתיב הצדק. ולכך כל עז פנים הוא נכנס בכל מעשה בעולם אף שבסוף מגיע אל דבר שהוא יוצא מן הסדר הראוי אינו נמנע מלעשות, כי בעזות שלו הוא גומר הדבר אף שאינו ראוי. אבל מי שהוא ישר והישר הוא הפך העז כמו שהתבאר כי העז פנים הוא רשע, וכבר ידוע כי גדר הרשע שהוא יוצא מן הישר ולפיכך יבין הישר דרכו, ואם דרכו שיבא בסוף אל הדבר שהוא יוצא מן הישר אינו הולך בדרך ההוא לגמרי:

ובפרק ואלו מותרין (נדרים כ', א') בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, תניא ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ביישן, אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בושתי פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני ע"כ. דבר זה בודאי שהבושה מביאה לידי יראה, שהמתבייש הפך העז שהוא מעיז נגד אחר ולפיכך מכח עזותו אינו מקבל יראה מאחר, אבל המתבייש אינו עומד נגד אחר שאין ראוי לעמוד כנגדו. ולפיכך הבושה מביאה לידי יראת חטא, שאם אינו עומד אפילו כנגד אחר מכ"ש שהוא מקבל עליו יראת הש"י ולפיכך סימן טוב באדם שהוא ביישן. ואחרים הוסיפו לומר שיותר מזה שמי שיש לו בושתי פנים לא במהרה הוא חוטא, ודבר זה תוכל להבין מפני כי החוטא הוא יוצא מן הישר כמו שכתוב העז איש רשע בפניו וישר יבין דרכו, ולכך מי שהוא הפך העז פנים לא במהרה הוא חוטא, כי כל מצות הש"י הוא גזירה מן הש"י על האדם, וכאשר האדם בעל בושה וגדר הבושה שהוא מתפעל מאחר ואינו עומד כנגדו ולפיכך בעל בושה מוכן הוא לקבל הגזירות והמצות מן הש"י הגוזר, וכאשר הוא מוכן לקבל הגזירה הוא ג"כ מוכן שלא יעבור. ולכך אמר אח"כ שכל מי שאין לו בושה ידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני, ור"ל כי בהר סיני היה הש"י למלך ישראל ואלוה עליהם לתת להם גזירות מצותיו, ושם כתיב למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, כלומר כאשר בא הש"י לתת מצותיו שיהיו ישראל שומרים מצותיו ויהיה גזירותיו עליהם, לכך נגלה עליהם בעצמו שיהיה קבלת מצותיו מצד יראת הש"י שהוא העלה על העלול, והיה הש"י נגלה בכבודו על הר סיני בעצמו, כי כאשר המלך בא בעצמו יש כאן יראה. ואל תאמר כי אותה היראה לא היה רק לשעה, זה אינו כי כאשר נגלה הש"י על הר סיני ולקח ישראל אליו לעם, כדכתיב (שמות כ') אנכי ה' אלהיך, וע"י שנגלה הש"י עליהם בעצמו והיה יראתו על פניהם נעשו ישראל אל הש"י לעם והם עלולים לגמרי, ובשביל זה יש להם היראה עולמית כי בענין זה נעשה הש"י מלך על ישראל וישראל אליו לעם שהיראה עליהם, ומי שאין לו בושה אינו מוכן לקבל יראה כלל, ומאחר שאינו מוכן לקבל יראה כלל א"כ אבותיו לא עמדו על הר סיני, כי בהר סיני אי אפשר בלא יראה שבזה נעשה הש"י מלך על ישראל והם אליו לעם, ולדבר זה אין הסרה אותה קבלה שקבלו הש"י למלך, ולכך מי שאין לו בושה בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני שאם עמדו על הר סיני וקבלו אבותיו יראת הש"י על פניהם לא היה לדבר זה הסרה כלל, כמו שאין הסרה מה שהש"י מלך ישראל מפני שקבלו מלכותו על הר סיני:

ובפרק הערל (יבמות ע"ט, א') אמר ג' סימנים באומה זו רחמנים ביישנים גומלי חסדים, רחמנים דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות מרחמים עליו כו', וכל שאין מרחם על הבריות אין מרחמים עליו, ביישנים דכתיב למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, גומלי חסדים דכתיב למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, כל מי שיש בו ג' סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו וכל מי שאין בו ג' סימנים הללו אין להדבק באומה זו ע"כ. ויש לך לדעת מה שאלו ג' סימנים הם באומה הישראלית כי ירשו אלו ג' סימנים מן האבות, כי בא להם מדת הרחמים, מן יעקב שמדתו מדת הרחמים שכך כתיב אצלו (בראשית מ"ג) ואל שדי יתן לכם רחמים, וכן ירשו מדת הבושה מן יצחק שהרי מדת הבושה הוא מדת היראה וכדכתיב למען תהיה יראת ה' על פניכם, וזהו מדת יצחק כי מדתו מדת היראה כדכתיב (שם ל"א) ופחד יצחק היה לי, (שם) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, גמילות חסדים מן אברהם דכתיב אצלו (שם י"ח) למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה וגו', הרי לך כי מדת אברהם מדת החסד כאשר ידוע, ולפיכך מי שיש בו ג' סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו והוא דקאמר הכא דישאל הם ביישנים ואלו בפרק אין צדין (ביצה כ"ה), קאמר תניא משמיה דר"א מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהם עזים שנאמר מימינו אש דת למו, ותניא ר' ישמעאל אומר ראוי הללו לתת להם דת אש איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שאלמלא לא נתנה תורה לישראל אין בריה יכולה לעמוד בפניהם. אין זה קשיא דהא והא איתא שהם עזים היינו שאין להם גסות ועבות החומר כמו שיש לביישן שהוא בעל חומר, לכך מה שישראל הם עזים מורה שהם בעלי נפש ואין הנפש שלהם מוטבע בחומר, ומ"מ הם ביישנים שהם מקבלים התפעלות מזולתם, כאשר ראוי לקבל התפעלות מן הש"י או ממי שהוא גדול ממנו אז הם בעלי בושה ביותר. ודבר זה מדה אחרת לגמרי כאשר הוא מוכן לקבל התפעלות מאחר אבל בעצמם עזים הם, ואף שיאמר על ישראל שהם אינם עזי פנים והם מקבלי התפעלות מאחר אבל עזים הם בעצמם, וזה כי אינם בעלי חומר והם כמו אש שהוא פועל ביותר מפני שהוא פועל בכח גדול, וכמו שהוא פועל בחוזק כך הוא ממנהר לקבל התפעלות כי מי הוא יותר תקיף מן האש ועם כל זה הוא ממנהר לקבל התפעלות מן המים שהם מבטלים כחו, וכך הם ישראל שהם חזקים ותקיפים מאוד בעצמם אבל ממנהרים לקבל התפעלות מאחר הוא הבושה, ודבר זה מבואר מאוד:

ובפרק קמא דברכות (י"ב, ב') אמר רב חנינא סבא משמי' דרב **כל העושה דבר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל עונותיו** שנאמר למען תזכרי ובשת וגו' בכפרי לך על כל אשר עשית דלמא צבור שאני אלא מהכא ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני וגו' אמר שאול צר לי וגו' ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות ואילו אורים ותומים לא קאמר משום דקטליה לנוב עיר הכהנים ומנין דאחילו ליה מן שמיא שנאמר ויאמר שמואל אל שאול מחר אתה ובניך עמי ואמר ר' יוחנן עמי במחיצתי, ופירוש זה תמצא בנתיב התשובה ע"ש:

Les mots du jour à apprendre :

Moqueur	לץ
Rapidement	במהרה
A honte	מתבייש

Programme du jeudi

*L'étude aujourd'hui est dédiée à la réfoua chéléma de
Yoel ben Danielle Roubina et Delphine Rina bat Mazal*

פרק ב

הפך מדת הבושה הוא מדת העזות. לפעמים נקרא עזי מצח כמו דכתיב (ירמ' ג') ומצח אשה זונה היה לך, ולפעמים יקרא עזות פנים. והדבר הזה כאשר רוצה לומר שאינו מקבל התפעלות מאחר רק הוא עומד בקושי ערפו שלו, יאמר עזות מצח שהמצח הוא קשה אינו מקבל התפעלות וכדכתיב (ישעי' מ"ח) ומצחך נחושה, וזהו ומצח אשה זונה כלומר כי האשה ראויה שתהיה מקבל התפעלות כמו שראוי לאשה אבל היה לך מצח אשה זונה שאינה מקבלת התפעלות וכמו שיתבאר בסמוך. וכאשר בא להוסיף שהוא מעיז פנים נגד אחר, דהיינו שהוא עומד כנגדו ומתריס נגדו פנים אל פנים יאמר עזות פנים:

ובפרק אין דורשין (חגיגה י"ד, א') נהר דינור ונפיק מן קדמוהי מהיכא נפיק אמר רב ירמיה בר אבא מזיעות חיות ולהיכן שפיק אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב על ראש רשעים יחול בגיהנם שנא' סערת ה' חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול, ורב אחא בר יעקב אמר על אשר קומטו בלא עת נהר יוצק יסודם, תניא אמר רבי שמעון חסידא אלו תשע מאות ושבעים וארבע דורות שקמטו להבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו עמד הקדוש ברוך הוא וטרדן, איכא דאמרי עמד ושתלן בכל דור ודור והן עזי פנים שבדור. וביאור זה לפי מדריגת ומעלת התורה שהיא למעלה ממדריגת העולם, לא היה ראוי שתצא התורה לעולם רק אחר אלף דור כפי מה שיש הפרש בין התורה ועולם הזה הגשמי. אבל מפני שלא היה ראוי העולם להתקיים מפני כי אין ראוי לעולם להיות קיים אם לא ע"י התורה, ועד מספר כ"ו שהוא כנגד שם המיוחד שמספרו כ"ו שמאתו החסד והרחמים היה העולם קיים מצד הרחמים, וכנגד זה אמר דוד כ"ו פעמים כי לעולם חסדו, כי מצד החסד הזה היה קיום לאותן כ"ו דורות אבל יותר מן כ"ו דורות אין קיום להם ולכך אחר כ"ו דורות נתנה התורה, שאף שמצד התורה בעצמה ראויה היתה התורה להנתן אחר אלף דור, מ"מ מצד המקבל שאי אפשר בלא תורה נתנה אחר כ"ו דורות בלבד שלא היה לעולם קיום בלא תורה. ואיכא דאמרי ששתלן בכל דור ודור והן עזי פנים שבכל דור ודור, וזה מאחר שאותן דורות היו ראויים להיות קודם שנתנה תורה לעולם, והתורה היא סדר העולם וע"י התורה אין העולם יוצא מן השווי ומן היושר, ולכך קאמר מפני שישראל הם עזים שבאומות נתן להם התורה שהיא הסדר השווה וע"י התורה אין האדם יוצא מן השווי ומן היושר, ולפיכך הדורות שהיו ראויים להיות קודם שנתנה תורה הם עזי פנים יוצאים מן הסדר והיושר ולכך שתלן בכל דור ודור שיהיו בטלים בדור. ואמר רב ירמיה כי נהר דינור שופך על ראש רשעים בגיהנם, כי לתוקף האש שהוא בנהר דינור הוא שופך על ראש רשעים בגיהנם, כי ראוי להם חוזק האש כי הרשעים יש להם זרוע רשע והם יוצאים מן השווי בכח זרוע שלהם כמו שהתבאר בנתיב הצדק ולכך ראוי להם חוזק האש של גיהנם. ורב זוטרא סובר כי תוקף נהר דינור יותר מן הגיהנם, ולכך אמר כי הוא שפיק על הדורות שקומטו להבראות בלא עת דהיינו תתקע"ד דורות שהיו ראויים להיות נבראים קודם שנברא העולם והם עזי פנים שבדור, ולפי גודל ותוקף עזות שלהם כמו שהתבאר, ולכך נהר דינור שהוא חזק ותקיף ביותר שופך על ראשם, כי ראוי הדבר שהוא עז לדבר שהוא עז. ובשביל כך אמרו ג"כ עז פנים לגיהנם ובושת פנים לג"ע, כי העז פנים שהוא יוצא מן השווי ומן היושר ובשביל כך הוא עז ראוי אל הגיהנם שהוא יוצא מן השווי בתוקף שלו, ובושת פנים לג"ע כי בושת פנים הפך העז פנים, כמו שהעז פנים יש לו תוקף ועזות ולכך ראוי לו הגיהנם ששם התוקף והכח לאבד הרשעים, כן בושת פנים הוא בעל הנחה ולכך ראוי הוא אל ג"ע ששם ההנחה, וכבר בארנו זה במסכת אבות ענין עז פנים שהוא ראוי אל הגיהנם ובושת פנים ראוי לג"ע ע"ש:

במסכת תענית הפליג במדה המגונה הזאת, בפ"ק דתענית (ז', ב') אמר רב המנונא אין הגשמים נעצרים אלא בשביל עזי פנים שנא' וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וגו' ואמר רב שילא אמר רב המנונא כל אדם שיש לו עזות פנים סוף נכשל בעבירה שנאמר ומצח אשה זונה היה לך, רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שנכשל בעבירה שנאמר ומצח אשה זונה היה לך, אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש לו עזות פנים מותר לקרותו רשע שנאמר העז איש רשע בפניו. ומה שאמר שאין גשמים נעצרים אלא בשביל עזי פנים שבדור, ר"ל מפני כי מצחם נחושה כדכתיב וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך, כלומר כמו שהיה לך מצח אשה זונה דהיינו עזות מצח והמצח שהיא עזות דומה לנחושת שנאמר ומצחך נחושה ולפיכך השמים שעל

ראשך יקוים בהם מה שכתוב והיה שמך אשר על ראשך נחושה. ויש לדעת כי המצח באדם שהוא בגובה הראש דומה לשמים אשר על הארץ, והעינים אשר בו רואה האדם דומה אל השמש והירח, ולפיכך בשביל עזי פנים שמצחם נחושה נעשים השמים כמו נחושת מלהוריד טל ומטר, ויש בהם המדה הזאת דהיינו העזות והקושי מלהוריד מטר. כי כאשר המטר בא לעולם כתיב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב ושייך בזה פתיחה וכל פתיחה צריך שלא יהיה שם קושי כי הקשה אינו מתפעל ואין כאן פתיחה, וכל ענין המטר שאין בו קושי והוא בא מן הענן אשר אין בו קושי כלל ודבר זה ידוע למבינים, וכאשר יש בדור עזי פנים והם נוטים למדת העזות והקושי, ואין העז פנים מקבל התפעלות כמו שאמרנו למעלה ממדת העזות, וכך השמים שהם משמשים להוריד מטר הם אל האדם כמו נחושת ואינם מקבלים התפעלות דהיינו פתיחה, ולפיכך אין הגשמים נעצרים אלא בשביל עזי פנים שבדור. כלל הדבר בזה, שעזי פנים שבדור גורמים שיהיה מדת השמים נוטה אל עזות וכמו שאמר הכתוב והיו שמך אשר על ראשך נחושה, ויש להבין זה:

ומה שאמר כל מי שיש בו עזות סוף נכשל בעבירה, ופי' זה כי העבירה שבכאן הוא ערוה וכן בכל מקום קראו חכמים הערוה עבירה סתם, ולא כן שום חטא כדמוכח בפ"ק דע"ז (ג', א') ובכמה מקומות, והטעם בזה משום כי אצל עריות כתיב את חקותי תשמרו וקראו חכמים את העריות חוק כמו שפרשו ז"ל (מכילתא משפטים) שם שם לו חוק ומשפט חוק אלו העריות, כי הש"י נתן חוק לאדם שלא יקרב אל הערוה וכדכתיב לא תקרבו לגלות ערוה, וכל זה מפני החוק שיש לעריות, ומי שהוא בא על הערוה עובר החוק שכתוב בערוה, וכבר התבאר ממדת העזות שהוא יוצא בעזות מן החוק ומן השעור בהפלגת עזות שלו, וזה שאמר סוף נכשל בעבירה כאשר התחיל בעל עז פנים לצאת מן השעור בתוקף עזות שלו בסוף יוצא מן החוק המוגבל לגמרי עד שנכשל בעבירה, כדכתיב בעריות את חקותי תשמרו. ויש לך להבין כי גם הבא על הערוה יש בו המדה הזאת של תוקף העזות, שהרי אמרו חכמים (יבמות כ"א, א') קשה עונשן של מדות יותר מן עונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה ומנין דלישנא דאל קשה הוא דכתיב ואת אילי הארץ לקח, והרי לך מבואר כי הערוה הוא דבר תועבה שהוא תקיף וקשה וכל דבר שיש לו חוק וגבול כמו שיש לעריות כאשר עובר דבר זה הוא תוקף שלו, ולפיכך מי שיש לו עזות פנים שיש לו תוקף זה סוף נכשל בערוה. ולמ"ד בידוע שבא על הערוה, דעתו כי תוקף של עז פנים הוא יותר מן תוקף של ערוה כי לשון עז הוא יותר מן אל שהוא לשון קשה, ולפיכך כאשר הגיע אל מדה זאת שהוא העזות, קודם זה נמצא בו מדה המגונה שהיא הערוה שהוא מדת העזות, ולפיכך אמרו בידוע שבא על הערוה. ויראה כי לא תליא במה שבא על הערוה, רק שר"ל שדבק במדה המתועבת שדבק בו מי שבא על הערוה והוא בתועבה הקשה והוא יותר עליו מי שהוא עז פנים וזה מה שאמר בידוע שנכשל בעבירה, ודברים אלו עמוקים והם ידועים לבבונים. ומה שאמר ומותר לקרותו רשע, דבר זה מבואר למעלה כי ענין הרשע שהוא יוצא מן הצדק והיושר ועל זה יפול שם רשע, ומי שיש בו עזות שהוא יוצא מן הראוי ומן הסדר בתוקף עזותו ומתנגד לאחר כאשר מעיז פנים כנגד אחר, ולפיכך מותר לקרותו רשע ואין להאריך עוד:

ובמסכת כלה (פ"ב) עז פנים רבי אליעזר אומר ממזר רבי יהושע אומר [בן הנדה רבי עקיבא אומר] ממזר וכן הנדה פעם אחת היו זקנים יושבים בשער ועברו לפניהם שתי תינוקות אחד כיסה ראשו ואחד גילה ראשו זה שגילה ראשו ר"א אומר ממזר ר"י אומר בן הנדה ר"ע אומר ממזר וכן הנדה אמרו לו לר"ע איך מלאך לבך לחלוק על דברי רבותיך אמר להן אני אקיימנו הלך אצל אמו של תינוק וראה שהיתה יושבת ומוכרת קטנית בשוק, אמר לה בתי אומרת את לי דבר שאני שואלך ואני מביא אותך לחיי עוה"ב אמרה לו השבע לי היה נשבע ר"ע בשפתיו ומבטל בלבו אמר לה בנך זה מה טיבו אמרה לו כשנכנסתי לחופה נדה הייתי ובא עלי שושביני והיה לי בן זה נמצא בן הנדה וממזר, כמה גדול היה רבי עקיבא להוביש את פני רבותיו באותה שעה אמרו ברוך ה' מלך ישראל שגלה סודו לרבי עקיבא בן יוסף עד כאן. ודע לך כי המחלוקת זה מה שאמר ר"א ממזר כמו שאמרנו למעלה על כל פנים כי העזות והערוה הם שני דברים המשתתפים לגמרי וכדכתיב ומצח אשה זונה היה לך, רק שהיה סובר ר"א כי העזות היא תכונה רעה באדם מה שהוא מעיז ולכך סבר כי תכונה זאת באה מצד הערוה וזה שהוא ממזר נוצר מן הערוה כמו שאמרנו למעלה כי הערוה והעזות משתתפים, ולכך סבר כי מאחר שנראה בו עזות יצא מן הערוה. ור"י סובר כי העזות הוא תכונה רעה בנפש האדם כי הנפש הוא פועל עזות כמו שדרך עזי פנים, וזה שאמרו והכלבים עזי נפש, ולפיכך אמר שהוא בן הנדה כי בן הנדה יש לו פחיתות בדם אשר הדם הוא הנפש וכאשר בא על הנדה נולד תכונה רעה בנפש הולד עד שהוא עז פנים, ולפיכך אמר שהוא בן הנדה. אבל ר"ע סובר כי העז פנים פחיתות שלו הוא בשני דברים, דהיינו שדבק העזות בו לגמרי הן בכחות הגוף ובכחות הנפש ג"כ והפחיתות בשניהם, ולפיכך אמר שהוא ממזר וכן הנדה. ויש לך לדעת כי נקרא עזות פנים בשתי מלות והם מורים על שתי בחינות אלו, האחת שהוא קשה לקבל התפעלות מן אחר שכך יורה מלת עז כמו ומצח אשה זונה היה לך, ונקרא עוד עז פנים שמעיז פנים נגד אחר, ודבר זה שהוא מעיז פנים נגד אחר הוא כמו פועל באחר כאשר עומד נגדו בעזותו כי המתנגדים נחשב כל אחד פועל באחר. וכאשר היה ר"א רואה בתינוק הזה שגילה ראשו שהלך כך לפני חכמים ולא היה מקבל התפעלות ובושה על פניו, אמר זה שנאמר עליו ומצח אשה זונה היה לך שאין מקבל התפעלות שראה מן אחר, ותכונה זאת שהיא קשה ואינו מקבל התפעלות מגיע אליו מצד הזנות

והערה שהוא קשה כמו שאמרנו ולכן אינו מקבל התפעלות. ור"י היה אומר לא מצד שאינו נכנע רק מה שעושה גנאי לחכמים שהולך כך לפני חכמים, ודבר זה שהוא מעיז פניו באחר, דבר זה בודאי מצד תכונה רעה בנפש כי פעולה זאת היא מן הנפש שהוא פועל עזות נגד אחר, ולפיכך אמר שהוא בן הנדה כי הדם הוא הנפש וממנו תכונה רעה זאת. ור"ע דריש שנקרא עז מצד שאינו מקבל יראה על פניו לכך הוא מן הערה, ונקרא עז פנים שהוא מעיז פנים כנגד אחר לכך הוא בן הנדה, כי העז פנים יש בו שני דברים רעים דהיינו העזות בעצמו שאינו מקבל התפעלות וגם הוא עומד נגד אחר לפעול, כמו שתראה העז פנים שהוא פועל בדברים נגד אחרים וזה מצד עזות:

ובפרק כל כתבי (שבת קי"ט, ב') אמר עולא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא היה להם בושת פנים זה מזה שנאמר הובישו גם תועבה עשו גם בוש לא יבושו וגו'. פירוש דבר זה כאשר האדם עושה חטא ומתבייש מן אחר נקרא זה שאין הכל חטא כאשר עושה חטא ומתבייש, אבל כאשר אין להם בוש דבר זה נקרא שהכל הוא בחטא ואז ראוי להיות חורבן גמור שלא נשאר דבר, אבל אלו היה להם בוש זה מזה לא היה כאן חורבן גמור עד שלא נשאר דבר שהרי מתבייש וזה מבואר:

ובפרק היה קורא (ברכות ט"ז, ב') רבי בתר צלותא אמר יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתצילני מעזי פנים ומעזות פנים מאדם רע ומפגע רע מיצר הרע משכן רע ומדין קשה בין בן ברית ובין שאינו בן ברית אף על גב דקיימי קצוצי עליה דרבי. פי' רש"י ז"ל מעזי פנים שלא יתגרו בי מעזות פנים שלא יוציאו עלי שם ממזרות ע"כ. ור"ל בפ"י הזה כי מה שאמר מעזות פנים היינו שלא אהיה נחשב בעזות פנים דהיינו ממזרות. ואין הלשון מיושב כלל כי למה לא אמר מן ממזרות, ועוד דבשביל שיוציאו עליו שם ממזרות לא יהיה ממזר ולא שייך שתצילני מזה. ולפיכך נראה כי שני דברים יש, כי מה שאמר מעזי פנים שהם מתחברים ביחד וכאשר הם מתחברים ביחד הם מתגרים באחר שמתקשרים ביחד על אדם, וכאשר מתחברים ביחד מעיזים ואף שבעצמם אינם כ"כ עזים מ"מ כיון שיש כאן מסייע מעיזים, וכמו שאמרנו במסכת יבמות (קט"ז, א') כיון דאיכא עד אחד דמסייע בהדה מעיזה ומעיזה. ואח"כ אמר ומעזות פנים הוא אחד שהוא מיוחד בעזות ביותר וזה נקרא עזות פנים. ואפשר לומר כי דעת רש"י כך ומתחלה אמר מעזי פנים שלא יתגרו בי, ואין אחד מגרה באחר כי לא יוכל לו ושנים הן מגרין בו וזהו מעזי פנים, אבל לענין להוציא קול ממזרות גם אחד יכול, ולכך פירש מעזות פנים שלא יוציאו עלי שם ממזרות כי דבר זה גם אחד יכול, רק מה שאמר שלא יוציאו עלי אין מוכח כך:

בפרק חלק (סנהדרין ק"ה, א') אמר רב נחמן חוצפא אפילו כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב לא תלך עמהם ולבסוף כתיב קום לך אתם, אמר רב ששת חוצפתא מלכותא בלא תגא דכתיב ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים בני צרויה קשים ממני. ר"ל כי החוצפא כ"כ גדול כחה עד דמהני כלפי שמיא, אף כי החוצפא מדה מגונה והיא מדה רעה ביותר מאוד אפילו הכי כלפי שמיא מהני חוזק ותוקף המדה הזאת, כי הוא ית' שעושה רצון הנבראים עושה רצונו מחמת חוזק ותוקף שלו וזה מבואר. ורב ששת אמר כי חוצפתא הוא מלכותא בלא תגא, ר"ל כי העזות הוא כח נבדל בלתי גשמי לפי כחו ותוקף פעולתו שהגשמי החמרי אינו פועל כ"כ, לכך מתיחס החוצפא שכחו גדול אל כח נבדל מן הגשמי, ולכך החוצפתא הוא מלכותא כו' שהמלך יש לו כח אלהי נבדל, ולכך היו מושחין המלכים בשמן הקודש כאשר ניתן להם המלכות שדבר זה מורה על מעלה נבדלת, והיו נותנין כתר בראשו דהוא מורה על המעלה והפאר שמקבל הנשמה שהיא בראש, ולכך חוצפתא היא מלכותא, אבל היא בלא תגא כלומר התגא היא מורה על מעלה עליונה קדושה שיש למלך, אבל החוצפא עם שהיא מלכותא כי מי שיש בו חוצפא יש לו כח לפעול כמו שבארנו, אבל היא כח בלתי קדוש רק כח טמא, ולכך אמר שהיא בלא תגא שהתגא מורה על כח נבדל קדוש כי התגא היא על הראש ודבר זה אינו בחוצפא, ולא בא לשבח החוצפא רק כמה גדול כחה שיהיה האדם נשמר ונזהר ממנו:

Les mots du jour à apprendre :

Force	חֹזֶק
Envers le Ciel	כְּלִפֵי שָׁמַיָא
Prière	צְלוּתָא

Biographies:

רדב"ז – Radbaz

Rabbi David ben Chlomo ben Zimra est né en Espagne en 1479. Il émigre lors de l'inquisition en 1492 pour s'installer à Tsfat (Safed). Puis en 1513 il va en Egypte où il sera à la tête de la Kehila et prend les fonctions de Rav, Av Beit Din, Roch Yeshiva, et responsable de l'organisation de la Tsedaka. Il occupe ces fonctions bénévolement grâce à sa richesse acquise dans ses affaires. Il retourne à Tsfat en 1553 et y décède en 1573. Il rédigea un commentaire célèbre sur le Rambam, ainsi qu'un responsa comprenant plus de dix mille décisions. Parmi ses élèves on compte le Rav Betsalel Ashkenazi, auteur de la Chita Mekoubetset.

נתיבות עולם - Netivot 'Olam

Rabbi Yéhouda Leb ben Betsalel, le célèbre Maharal de Pragues, est né à Pozna (Pologne) environ en 1520, d'une lignée de Rabbanim importante. En 1553 il est nommé Rav de Nikelsbourg et des régions de la Moravie. Vingt ans plus tard, en 1573, il part pour Prague et y fonde un Yéchiva. En 1583, il est nommé Rav de sa ville natale Pozna, épisode qui durera quatre ans. En 1588 il retourne à Prague, et est reconnu comme le Grand parmi les Rabbanim de la ville. Il y décède en 1609. Il fut à la fois Roch Yéchiva, Possek, commentateur, Mékoubal, et dirigeant. Il est cependant célèbre pour ses œuvres abondantes en pensée juive d'une très grande profondeur, issus de la Kabala, tout en restant accessibles pour ceux qui ne sont pas initiés à la mystique juive. Il traite des différentes sources de la Halakha et de la Hagada avec une approche très particulière, qui est utilisée dans le monde des Yechivot et de la Hassidout. Parmi ses plus grands élèves, on compte le Keli Yakar et le Tosfot Yom Tov. Son nom a été associé à la célèbre histoire du Golem, créature humanoïde d'argile qui se meut en lui apposant le nom d'Hachem .... Selon certains, il aurait été créé par le Maharal afin de protéger les juifs du ghetto contre les trop nombreux pogroms.

Liste des 85 Sougiot étudiées sur Matmidim			
Sougiot de Brah'ot			Sougiot sur les H'aguim
1. Birkot Hatorah	14. Brah'a sur un interdit	33 -34. Birkat Hagomel	Hanouka
2. Choméa Kéoné	15. Anigrone	38. Chéhéh'éyanou sur un nouveau fruit	8. Emplacement de la Hanoukia
3. Arévout	17. Birkat Haguefen	39. Chéhéh'éyanou sur un nouveau Keli	44. Ner Ich oubeto
4. Kavana dans le Chema	18. Natei Inchei	40. Chéhéh'éyanou sur les Mitsvot	45. Ner Ich oubeto (2)
5. Position pour le Chema	19. Birkat Haréah'	41. Hatov Véhamétiv sur le vin	Pourim
6. Méah Brah'ot	22. Les jus	42. Cheva Brah'ot (1)	16. Michloah' Manot et Matanat Laevyonim
7. Amen Yetoma	23. Trima	43. Cheva Brah'ot (2) – Panim H'adachot	85. 86. Zakhor et Méh'iyat Amalek
9. Les quantités pour les Brah'ot	24. Pat Kisnin (1)	46. Birkat Halevanah	Pessсах
10. Les Brah'ot de consommation	25. Pat Kisnin (2)	47-49. H'azarat Hachats'	20. Biour H'amets
11. Brah'a Chééina Tsrih'a	26. Les Apéritifs		58. Bedika des miettes
12. Ikar Vétafel	27-31 Zimoun		Sefirat Haomer
13. Méein Chaloch	32. Tefilat Haderekh		21. Un seul grand compte
Sougiot générales			
37. Bal Tossif	54. Mitsvot lav lihanot nitanou	57. Zerizim makdimim lemitsvot	Roch Hachana
50. Tokh Kédé Dibour	55-56. Mitsvat Assei	71. 72. Haossek Bamitsva	35. Les trois Livres
51-52. Ein Chaliah' Lidvar Avera	Chehazman grama	Patour Minhamitsva	Soukot
53. Mitsva bo yoter Mibichlouh'o			36. Mitsaer
Chabbat – Meleket Mah'chevet			
59. 60. 61. Mit'assek	65. à 68. Psik Récheh	75. 76. 77. 78. 79. Grama	
62. 63. 64. Davar Chééno Mitkaven	69. 70. Melakha chééina tsrikha légoufah	80. Chinouy	
Hachkafa- pensée juive		Yorei Dé'ah	
81 à 84. Tsaar Baalei Haim		73. 74. Maaser sur les gains	